

מסורת הש"ס
 א. יומא עחא, בכורות לה.א. ירושלמי דמאי פ"ד הי"ה. שם יבמות פ"ב הי"א. תוספתא דמאי פ"ה הי"ב. שם בכורות פ"ג הי"ט. ב"ר פ"ח ד. ב"ר (אלבק) פ"ט. ילק"ש תורה תתקכד.
 ב. עין ירושלמי דמאי פ"ב הי"ב.

גרסות
דאטמא במר דכנתא בכת"מ: **באטמא במר כנתא**. ויש: **דאטמא במי כנתא**.
 נמי יש כתיב שמחק מלה זו.
סתם יש בכת"מ: התם.
ומשבש לבני טבחא בכת"מ ועוד: **ומשבש לבני טבחא**.
דאטמא בכת"מ מלה זו חסרה.
ויש שהוא חשוד על הטהרות בכת"מ מילים אלה חסרות.
לא על זה ולא על בכת"מ: ועל.
דבר ברוב כתיב: הדבר.
מאי טעמא — ליה בכת"מ משפט זה חסר.
חמירא ליה בשי"מ: **דתן האחרון אחרון נתפס והפרי עצמו אסור חמירא עליה**.
זה ועל זה בכת"מ מילים אלה חסרות.
כיון דחשוד אדאורייתא כל שכן אדרבנן בכת"מ: **מאי טעמא כיון דחשוד אדאורייתא אדרבנן נמי חשוד**.
נאמן יש בכת"מ: נאמנו.
על שביעית בשי"מ: על השביעית ועל המעשרות.

לשון
מר
 מקור המלה הוא כנראה בשרש "מור" שממנו בעברית תמורה והמרה. מר — משמעו איפוא בתמורה, במקום.

העולם
כנתא
 מוסכם כי הכוונה כאן לשומן מותר הדבוק למעיים המלווים שבבנהמה (שם עובר האוכל לאחר המעיים הדקים, קודם שהוא מגיע למעי הגס ומופרש החוצה). אלא שנחלקו בפירושה המדויק של המלה "כנתא", האם זהו שמו של אותו מעי, או שהוא שמו של אותו שומן.

***אנטרייל** מן הצרפתית העתיקה entreil — שומן המעיים.

תרבא דאטמא [ח'ב של יר']. שהוא אסור באכילה, במר דכנתא [במקום שומן של מעיים], שמוחר באכילה, **קנסיה** [קנס אותן] **רבא לזבוני** [שלא למכור] **אפילו אמגוזי** [אגוזים]. **אמר ליה** [ר' רב פפא לרבא: כמדעך מין אתה אומר? כדעת ר' יהודה במשנתנו, שהרי ר' שמעון אסור לקנות ממנו רק מה שיש בו שייכות לדבר שהוא חשוד עליו. אבל אי [אם] אתה הולך כדעת ר' יהודה — אפילו מים ומלח נמי [גם כן] לא ימכור! השיב לו רבא: לעולם פוסק אני כר' שמעון, וגם כאן באיסורא דגופיה קנסינן ליה [באיסור עצמו, שהוא חשוד עליו, קונסים אנו אותך, שכן סתם דרדקי גרו באמגוזי [סתם ילדים להוטים אחרי אגוזים], ואתו אדם אזיל ומשבש לבני טבחי [הולך ומטעה את בני הקצבים], וגרי להו באמגוזי [ומפתה אותם באגוזים], ומייתו ליה **תרבא דאטמא** [ומביאים לו מאבותיהם חלב של יר'], ומוזבין ליה במר דכנתא [ומוכר אותו במקום חלב של מעיים].

א משנה החשוד על השביעית על חשוד על המעשרות, ומצד שני, החשוד על המעשרות — אינו חשוד על השביעית. אבל החשוד על זה ועל זה, כלומר, או על שביעית או על המעשרות — חשוד גם על הטהרות, למכור אוכלים מטאים כאילו היו טהורים. ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה, לא על השביעית ולא על המעשרות. ועוד מוסיפים: זה הכלל בעניינים אלו: כל אדם החשוד על דבר מסוים לעבור בו עבירה — לא דנו, הריהו פסול לדון בענין זה, ולא מעידו, אינו מעיד עליו.
ב גמרא שנינו במשנה שהחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות. ומסבירים: **מאי טעמא** [מה טעם הדבר]? **שכן שביעית לא בעיא חומה** [אינה צריכה] **חומה**, אין צריכים לאכול אותה לפנים מחומת ירושלים. אבל מעשר שני, כיון דבעי [נצטרך] **חומה** — יש לומר כי חמיר ליה [חמור לו יותר]. שיש בו קדושה יתירה, ואינו חשוד על כך. ועוד שנינו: **החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית**. ומסבירים: **מאי טעמא** [מה טעם הדבר]? **מעשר שני אית ליה [יש לו] פדיון**, ניתן לפדותו, ואז הוא מותר לגמרי במכירה. ואילו **שביעית, כיון דקא מיתסרא ליה [שהיא נאסרת לו] בסחורה לעולם, ולית ליה [פדיון] — חמירא ליה [חמורה לו יותר]**. ועוד שנינו: **החשוד או על זה או על זה, על השביעית או על המעשר — חשוד על הטהרות**. ומסבירים: **כיון דחשוד אדאורייתא** [שהוא חשוד לעבור על דברי תורה], ששביעית ומעשר שני הריהם מן התורה — **כל שכן שהוא חשוד לעבור אדרבנן** [על דברי סופרים]. והרי אכילת חולין בטהרה אינה מצוה מן התורה, אלא תקנת חכמים. ועוד שנינו: **ויש חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על השביעית ולא על המעשר**. ומסבירים: **מאי טעמא** [מה טעם הדבר]? **נהי אדרבנן חשוד** [אם אמנם על דברי חכמים הוא חשוד] — **אדאורייתא לא חשוד** [על דברי תורה אינו חשוד]. ורמינדי [ומשליכים, מראים סתירה] ממה ששנינו בכריתא: **מי שנאמן על הטהרות — נאמן על שביעית**.

עיונים
 אינו חשוד על המעשרות בגמרא מבואר כי מדובר במעשר שני. והכוונה שאינו חשוד למכור מעשר שני לשם חולין (רבינו תם). ואילו מדברי רש"י משמע כי מדובר על כך שהוא חשוד שאינו מפרש כלל מעשרות. וכתב רש"י, כי מכל מקום, הואיל והוא חשוד על השביעית, הרי הוא בכלל עם הארץ, ויש לתבואתו דין דמאי, שחכמים הצריכו להפריש ממנה מעשר מספק. אלא שאין לו דין החשוד על המעשרות, שיש לתבואה הנקחת ממנו (באיסור) דין ספק טבל, ולא דין דמאי שהוא קל ממנו בכמה וכמה דברים (חזון איש). ויש שהציעו כי דין התבואה הנקחת מן החשוד כיון טבל דמאי, שבחוקת טבל היא (ראה הערות לתוס' ר' עקיבא איגר למשנה ובפני כתובות כד, א).
חשוד על הטהרות אף ש"טהרות" משמש כשם כללי, לענייני טומאה וטהרה, מבואר בגמרא כי מדובר כאן על אותם דברים שאינם מדין תורה, אלא מדרבנן. לפי רש"י הכוונה שאינו אוכל חולין בטהרה, ולפי הרמב"ם הכוונה שאינו מקפיד בכל אותם דברים שתקנו חכמים, ובכלל זה טומאת אוכלים וטומאת ידיים (פיה"מ), או שמוכר אוכל טמא בחזקת טהור לפי שהאוכל הטמא שמכרו בחזקת טהור אינו מטמא אחרים אלא מדברי סופרים (ספר זרעים הלכות שמיטה ויובל פ"ח ה"ז).
לא דנו ולא מעידו במשנה להלן (להא, מבואר כי זו היא דעת ר' מאיר, אבל דעת רבן שמעון בן גמליאל שם, שאף שאין החשוד נאמן להעיד על של עצמו — נאמן הוא להעיד על של חבירו, שאין אדם חוטא ולא לו.
מאי טעמא וכו' עיקרם של דברים הוא (כפי שניסח הרמב"ם בפיה"מ והרמב"ן בהלכותיו) שהחשוד לדבר אחד חשוד לדבר אחר, רק אם אותו דבר שווה לו, או פחות ממנו, בחומרת האיסור. אבל כל שיש צד של חומרה ביחס לאיסור הקל ממנו, או אפילו צד של חומרה בעיני הבריות — אינו חשוד על האיסור האחר. וכתב הרמב"ן כי יש מקרים נוספים בהם החשוד על החמור אינו חשוד על הקל — כאשר יצרו של אדם תקיף יותר בעבירה החמורה, וכגון מה שנאמר שישאל המצוי אצל זונה גויה, אינו חשוד שנתן לה לגעת ביינו (ע"ז ט"ב), וחילוק יסודי נוסף בעניינים אלו הוגדר בדברי הבי"י (סימן ק"ט), כי כל מה שנאמר, שהחשוד על איסור חמור חשוד על הקל ממנו — אינו אמור אלא באיסורים שעניינם דומה, וכגון משנתנו, העוסקת כולה באיסורי אכילה. אבל בשאר עבירות שבתורה — אין החשוד לדבר אחד חשוד לכל עבירה שהיא קלה ממנו (אלא דווקא לר' מאיר להלן).
מעשר כיון דבעי חומה אף שבמשנה הוזכרו "מעשרות" בסתם, למד רבינו תם מכאן שסתם מעשר המוכר עם שביעית מעשר שני הוא. וכתבו מפרשים כי מכל שכן שאין החשוד על השביעית חשוד על שאר מעשרות, שהרי יש באכילת טבל עון מיתה. וגם כן אין מקום לחשוד בו שהוא מוכר תרומות ומעשרות עצמו, שהרי האוכל מעשר ראשון (השייך ללוויים) ומעשר עני — יש בו גול, וור האוכל תרומה — חייב מיתה. ומה שמדובר כאן על מעשר שני, הרי זה משום שהוא דומה לשביעית, שבשניהם מדובר בדברים המותרים באכילה, אלא שיש איסורים הכרוכים בהם, ואנשים מורים בהם היתר לעצמם. ויש צורך

תרבא דאטמא — תלך הלכות שעל היך. במר דכנתא — נחוקת חלב טהור הנקרא "כנתא", וזלעזו *אנטרייל, כמו "הדרג דכנתא" דלמרינן בשמיטת חולין (מ"ג, ד). לעולם כרבי שמעון — דלא קניס אלא צמדי לאיסורא, וזליקורא גופיה, צמדי דעמיד לאיסורא, דהיינו אמגוזי. גרו באמגוזי — גרוויס ומשוכיס אחר אגוזים. ומשבש לבני טבחים — מטעה אותם באגוזים, ושוכן לזני הטבחים, ומצינן לו החלב שגונזין אותו מאציהן, והוא מוכרז צמר דכנתא.
משנה אינו חשוד על המעשרות — ולוקחין ממנו תבואה בשאר שני שנים, ואין לריכיס לעשר ולא, אלא דמאי. ועטמא דכולה מתניתין מפרש בגמרא.
גמרא בעי חומה — דאינו יכול לאכול מעשר שני אלא לפנים ממומת ירושלים, דכתיב (דברים יד): "ואכלת לפני ה' אלהיך" וגו'. הטהרות — דרבנן נינהו, שהיא אדם אוכל חולין בטרה.

תוספות
תרבא דאטמא במר דכנתא — כך גרס רבינו תם. פירוש "מר" — בחילוף של כנתא. כמו "במר דשחוסה" דבפרק "גי' הנשה" (חולין צד, א), וכמו "במר דפרזלא" דבבא קמא (ק"ג, ב).
מעשרות דבעי חומה חמיר ליה — מכאן מדקדק רבינו תם, בכל מקום שהזכיר מעשר אצל שביעית — דמייירי בנותן מעשר שני לשם חולין. כגון: הרי אלו בחזקתן למעשר ולשביעית, בפרק "הנוקין" (גיטין סא, ב), וכן: אינו חושש לתבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר, בפרק קמא דחולין (ו, א). ולשון "מעשר" נמי מוכיח כן, דהיכא דאיירי בחששא דאינו מתוקן נקיט "טבל" או "דמאי".

א משנה החשוד על השביעית — אינו חשוד על המעשרות, ומצד שני, החשוד על המעשרות — אינו חשוד על השביעית. אבל החשוד על זה ועל זה, כלומר, או על שביעית או על המעשרות — חשוד גם על הטהרות, למכור אוכלים מטאים כאילו היו טהורים. ויש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על זה ולא על זה, לא על השביעית ולא על המעשרות. ועוד מוסיפים: זה הכלל בעניינים אלו: כל אדם החשוד על דבר מסוים לעבור בו עבירה — לא דנו, הריהו פסול לדון בענין זה, ולא מעידו, אינו מעיד עליו.
ב גמרא שנינו במשנה שהחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות. ומסבירים: **מאי טעמא** [מה טעם הדבר]? **שכן שביעית לא בעיא חומה** [אינה צריכה] **חומה**, אין צריכים לאכול אותה לפנים מחומת ירושלים. אבל מעשר שני, כיון דבעי [נצטרך] **חומה** — יש לומר כי חמיר ליה [חמור לו יותר]. שיש בו קדושה יתירה, ואינו חשוד על כך. ועוד שנינו: **החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית**. ומסבירים: **מאי טעמא** [מה טעם הדבר]? **מעשר שני אית ליה [יש לו] פדיון**, ניתן לפדותו, ואז הוא מותר לגמרי במכירה. ואילו **שביעית, כיון דקא מיתסרא ליה [שהיא נאסרת לו] בסחורה לעולם, ולית ליה [פדיון] — חמירא ליה [חמורה לו יותר]**. ועוד שנינו: **החשוד או על זה או על זה, על השביעית או על המעשר — חשוד על הטהרות**. ומסבירים: **כיון דחשוד אדאורייתא** [שהוא חשוד לעבור על דברי תורה], ששביעית ומעשר שני הריהם מן התורה — **כל שכן שהוא חשוד לעבור אדרבנן** [על דברי סופרים]. והרי אכילת חולין בטהרה אינה מצוה מן התורה, אלא תקנת חכמים. ועוד שנינו: **ויש חשוד על הטהרות ואינו חשוד לא על השביעית ולא על המעשר**. ומסבירים: **מאי טעמא** [מה טעם הדבר]? **נהי אדרבנן חשוד** [אם אמנם על דברי חכמים הוא חשוד] — **אדאורייתא לא חשוד** [על דברי תורה אינו חשוד]. ורמינדי [ומשליכים, מראים סתירה] ממה ששנינו בכריתא: **מי שנאמן על הטהרות — נאמן על שביעית**.

להבדיר שאפילו באלו — החשוד לזה אינו חשוד לזה (ראה בתו"ט, תפארת ישראל, שפת אמת).
שביעית כיון דקא מיתסרא ליה פירות שביעית אינם אסורים באכילה. אלא הכוונה היא שיש בה איסור שאינו יוצא ממנה לעולם, שלא ניתן לפדות פירות שביעית ולהוציא אותם מקדושתם (שאסור לסחור בהם ועוד). או שיש לפרש זאת בפירות שביעית לאחר זמן הביעור, שאז הם אכן אסורים באכילה (ראה רש"י).
נהי אדרבנן חשוד אדאורייתא לא חשוד ולפי זה, אם נחשד על טומאה האסורה מן התורה (כגון מי שחשוד לטמא תרומה) יהיה חשוד גם על שביעית ומעשרות. והוא מדויק בלשון המשנה, שלא אמרה בלשון כללית "החשוד על הטהרות", אלא: "ויש שהוא חשוד על הטהרות" (רמב"ם בפיה"מ).

אורה ההלכה
אפילו אמגוזי החשוד לדבר אחד — חשוד על כל מה שצריך למכירתו אותו דבר. כגון מי שהיה חשוד למכור חלב במקום שומן והיה מרגיל הנעים לבא לקנות אצלו תמורת אגוזים שהיה נותן להם — קונסים אותו שלא ימכור אפילו אגוזים. כרבא. (ש"ע י"ד ק"ט ד).
החשוד על השביעית וכו' החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות, והחשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית. שאף על פי שזה וזה מן התורה — מעשר טעון הבאה לירושלים, מה שאין כן בשביעית, ושביעית אין לה פדיון, מה שאין כן במעשר. כמשנה וכהסבר הגמרא. (רמב"ם ספר זרעים הלכות שמיטה ויובל פ"ח ה"ז).
החשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות החשוד על השביעית או על התרומה שמכרם לשם חולין — הרי זה חשוד על הטהרות. שהחשוד על דבר של תורה הרי הוא חשוד על דברי סופרים, והאוכלים הטמאים אין מטמאים אוכלים אחרים אלא מדבריהם. כמשנה וכהסבר הגמרא. (רמב"ם ספר טהרה הלכות מטמאי משכב ומושב פ"י ה"א).
חשוד על הטהרות החשוד על הטהרות — אינו חשוד על המעשרות ולא על השביעית. שהאוכל הטמא שמכרו בחזקת טהור אינו מטמא אחרים אלא מדברי סופרים, והחשוד לדברי סופרים אינו חשוד לדברי תורה. כמשנה וכהסבר הגמרא. (רמב"ם ספר זרעים שם ה"ז).
החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו כל החשוד על דבר, אף על פי שאינו נאמן על של עצמו — נאמן הוא על של אחרים, חוקה היא שאין אדם חוטא כדי שיהנו אחרים. לפיכך, החשוד על הדבר דנו ומעידו. כרבן שמעון בן גמליאל במשנה להלן דף לה.א. ולא כסתם משנתנו, שהיא שית ר' מאיר שם. והראב"ד פוסק כסתם משנה כאן. (רמב"ם שם ה"ז). הלכות מעשר פ"ב ה"ז. ספר טהרה הלכות מטמאי משכב ומושב פ"י ה"א. ספר שופטים הלכות עדות פ"יא ה"ח. ש"ע י"ד ק"ט, ז).

הא חשוד — על הטהרות — משוד על השביעית. מתניתין — לקמיה: אין משוד — כגון שרצונו שיהיה דין מעשרות ושביעית נצטעק בתוך צימו. לליכא למימר לפניו הוה עושה, כיון דצציעה קא עזיל. רבי ינאי אמר ברייתא דדייקינן מינה הא חשוד כגון דהוה חשוד אתרוייהו — אשביעית ואתהרות, וקציל אתרוייהו שזיהר על שניהם. זו דברי רבי עקיבא — דמשוד על השביעית — אינו משוד על המעשר. שביעית חמירא להו — וכיון דמשוד אשביעית — כל שכן אשביעית. דההוא דהוה קרי לחבריה — גלמיה דרבי יהודה. דיירא בר דייירתא — גר פן גיורת. תיתי לי — שכי טוב, שלא כלמתי פירות שביעית כוונתן. יש מפרשים "רבי עקיבא סתימתא" — דלמרינן צננהדרין צ"אלו הן הנמקין" (פ"א): סתם משנה — רבי מאיר, סתם צרייתא — רבי נתן, וכוליה אליבא דרבי עקיבא. ולאו מילתא היא, דהא צמיה דוכתינן אמרינן "רבי מנחם סתימתא" "רבי שמעון סתימתא". אלא, רוב משניות איכא צמלמוד סתומות אליבא דרבי עקיבא.

תוספות

הא חשוד חשוד — דמשמע ליה דלגופה לא איצטריך. דפשיטא דכי נאמן על הטהרות דנאמן על השביעית, כיון דנהוג מנהג פרושים שאוכל חולין בטהרה. מתניתין כשראינוהו נוהג בצנעא בתוך ביתו — שנוהר מן השביעית. משמע דעם הארץ סתמא חשוד אשביעית, כמו אטהרות. ותימה: דבסוף "הניזקין" (גיטין ס"א, א) קאמר: מאי שניא רישא ומאי שניא סיפא, דמיקל באשת עמי הארץ ומחמיר על החשודה על השביעית? וקאמר רבא: הכא במאי

עסקינן — בעם הארץ דרבי מאיר, וטומאה וטהרה דרבנן. ומדקתני גבי טומאה וטהרה "עם הארץ" סתם, וגבי שביעית קתני "החשודה", משמע דסתם עמי הארץ חשידי אטהרות ולא חשידי אשביעית. ומיהו, מהא דשרי לבור ולטחון גבי עם הארץ דחשידי אטומאה וטהרה, ולא אסרינן מטעם שביעית — אין דלקדק כלום, דלמא בשאר שני שבוע איירי היא, ולא בשביעית. או בפירות הידועים שאינם של שביעית. דהכי נמי איירי בפירות הידועים שהם מתוקנים, לרבה דלית ליה שניויה דאביי דרוב עמי הארץ מעשרין. ועוד קשיא מכאן לפירוש רבינו תם, דמפרש בפרק שני דכתובות (כ"ד, א) גבי "שלי חדש ושל חברי ישן", דסתם עם הארץ אף על גב דחשידי אדמאי — לא חשידי אשביעית. וסותר פירוש רבינו שמואל, דמפרש ד"חדש" ו"ישן" דנקט — משום שביעית, וכי משני התם: רוב עמי הארץ מעשרין — רוצה לומר דהוא הדין בשביעית. וכמה קושיות דמקשה רבינו תם על פירוש רבינו שמואל, כמו שפירש בכתובות. ומפרש: חדש וישן — להשיב המקח בעלמא קאמר, ולא לענין איסור והיתר. והשתא, לרבי אילעא חשוד אטהרות דרבנן חשוד אשביעית — כל שכן סתם עמי הארץ, דכי היכי דחשידי אדמאי דאורייתא — חשידי נמי אשביעית. ודוחק להעמיד סתם עם הארץ בכל מקום דלא חשידי אשביעית — כשראינוהו נוהג בצנעא בתוך ביתו. ועוד קשיא מהא דתנן במסכת דמאי (פרק ג משנה ד) ומייתנין לה נמי ב"הניזקין" (גיטין ס"א, ב): המולך חטין לטחון כותי או לטחון עם הארץ — אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית. משמע דסתם עמי הארץ חשידי אשביעית! ויש לומר: משום כותי נקט שביעית. אי נמי, בודאי חשוד איירי. וכן היא דהלוקח לולב מתבירו בשביעית, דקאמר עלה בפרק "לולב הגזול" (סוכה ל"ט, א) דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ. וכן הא דמיייתי פרק קמא דחולין (ו, א): הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל — אינו חושש לשאור ולתבלין שבה, לא משום שביעית ולא משום מעשר, ואם אמר "עשה לי משליכיי" חושש כו' — כל הני מייירי בודאי חשוד. ואם תאמר: היכי מוכח מינה בחולין דגורו על תערובות דמאי? דלמא חשוד גרע מסתם עם הארץ לגבי מעשר ראשון, כדמוכח בשיחא "הניזקין" (גיטין ס"א, א) לאביי! ויש לומר: דלרבה פריך שפיר, דלא חמיר ליה.

ונדייק מכאן: הא [אבל] חשידי [מי שחשוד] על הטהרות — חשידי [חשוד] גם על השביעית! אמר ר' אילעי: מתניתין [משנתנן] האומרת שאינו חשוד — כשראינוהו שנוהג ומחמיר בענין שביעית בצנעא בתוך ביתו, ומשום כך אין מקום לחשוד. ר' ינאי בר' ישמעאל אמר: בברייתא מדובר כגון דהוה חשידי לתרוייהו [שהיה חשוד קודם לכן על שניהם], על טהרות ועל שביעית, ואתא קמי רבנן וקביל אתרוייהו [ובא לפני חכמים וקיבל על עצמו לשמור על שניהם], והדר איחשד אחד מינייהו [חזר ונחשד על אחד מהם], דאמרינן [שאומרים אנו]: מיגו דחשיד אהא — חשידי נמי אידיך [מתוך שהוא חשוד על זה — חשוד גם כן על האחר], אפילו היה זה איסור חמור יותר, שהרי רואים שאינו עומד בדיבורו.

ושבים לתחילת משנתנו, ששנינו: החשוד על השביעית — אינו חשוד על המעשר. אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: זו, משנתנו, היא דברי ר' עקיבא סתימתא (שדבריו נאמרים פעמים רבות במשנה בסתם, בלא להזכיר את שמו), אבל חכמים אומרים: מי שחשוד על השביעית — חשוד גם על המעשר. ומעירים: מאן [מי הם] חכמים אלה? ר' יהודה, דבאתריה [שבמקומו] של ר' יהודה שביעית חמירא להו [היתה חמורה להם במיוחד], דההוא דהוה קרי ליה לחבריה [שאחד קרא לו לחבירו] בכינוי גנאי: "דיירא בר דייירתא" [גר בן גיורת]. אמר ליה [לן] הלה: תיתי לי [יפה לך]. דלא אכלי [שאיני אוכל] משמעת שביעית כוותך [כמותך]. משמע שבאותו מקום היה זה עלבון חמור, ומי שאינו מקפיד שם על השביעית ודאי

שאינו מקפיד על המעשר. איכא דאמרי [יש שאומרים] את השמועה בלשון אחרת, אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: זו, משנתנו, דברי ר' עקיבא סתימתא. אבל חכמים אומרים: מי שחשוד על המעשר — חשוד על השביעית. ומאן [ומי הם] חכמים אלה? ר' מאיר היא, שאמר: החשוד לעבור על דבר אחד הוי [הריהו] חשוד לעבור על כל התורה כולה, וגם על דבר חמור יותר. ומעירים: ר' יונה ור' ירמיה תלמידי ר' זעירא, ואמרי לה [ויש אומרים]: ר' יונה ור' זעירא, תלמידי ר' יוחנן, נחלקו באותו ענין, חד [אחד מהם] אמר: אבל חכמים אומרים חשוד על השביעית —

שאינו מקפיד על המעשר. ומדקתני גבי טומאה וטהרה "עם הארץ" סתם, וגבי שביעית קתני "החשודה", משמע דסתם עמי הארץ חשידי אטהרות ולא חשידי אשביעית. ומיהו, מהא דשרי לבור ולטחון גבי עם הארץ דחשידי אטומאה וטהרה, ולא אסרינן מטעם שביעית — אין דלקדק כלום, דלמא בשאר שני שבוע איירי היא, ולא בשביעית. או בפירות הידועים שאינם של שביעית. דהכי נמי איירי בפירות הידועים שהם מתוקנים, לרבה דלית ליה שניויה דאביי דרוב עמי הארץ מעשרין. ועוד קשיא מכאן לפירוש רבינו תם, דמפרש בפרק שני דכתובות (כ"ד, א) גבי "שלי חדש ושל חברי ישן", דסתם עם הארץ אף על גב דחשידי אדמאי — לא חשידי אשביעית. וסותר פירוש רבינו שמואל, דמפרש ד"חדש" ו"ישן" דנקט — משום שביעית, וכי משני התם: רוב עמי הארץ מעשרין — רוצה לומר דהוא הדין בשביעית. וכמה קושיות דמקשה רבינו תם על פירוש רבינו שמואל, כמו שפירש בכתובות. ומפרש: חדש וישן — להשיב המקח בעלמא קאמר, ולא לענין איסור והיתר. והשתא, לרבי אילעא חשוד אטהרות דרבנן חשוד אשביעית — כל שכן סתם עמי הארץ, דכי היכי דחשידי אדמאי דאורייתא — חשידי נמי אשביעית. ודוחק להעמיד סתם עם הארץ בכל מקום דלא חשידי אשביעית — כשראינוהו נוהג בצנעא בתוך ביתו. ועוד קשיא מהא דתנן במסכת דמאי (פרק ג משנה ד) ומייתנין לה נמי ב"הניזקין" (גיטין ס"א, ב): המולך חטין לטחון כותי או לטחון עם הארץ — אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית. משמע דסתם עמי הארץ חשידי אשביעית! ויש לומר: משום כותי נקט שביעית. אי נמי, בודאי חשוד איירי. וכן היא דהלוקח לולב מתבירו בשביעית, דקאמר עלה בפרק "לולב הגזול" (סוכה ל"ט, א) דאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ. וכן הא דמיייתי פרק קמא דחולין (ו, א): הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל — אינו חושש לשאור ולתבלין שבה, לא משום שביעית ולא משום מעשר, ואם אמר "עשה לי משליכיי" חושש כו' — כל הני מייירי בודאי חשוד. ואם תאמר: היכי מוכח מינה בחולין דגורו על תערובות דמאי? דלמא חשוד גרע מסתם עם הארץ לגבי מעשר ראשון, כדמוכח בשיחא "הניזקין" (גיטין ס"א, א) לאביי! ויש לומר: דלרבה פריך שפיר, דלא חמיר ליה.

באתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית — ולכך חשוד אמעשר. ותימה: דהא בפרק קמא דשבת (דף י"ז, ב) אמרינן: דבתרומה, כיון דאפשר למיעבד כדשמואל דחטה אחת פוטרת את הכרי — לא חשידי. והכי נמי גבי מעשר שני — לא הוה לן למיחשדיה, כיון דאפשר למיעבד כדשמואל, דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה — מחולל, דהוא הדין מעשר שני. ובשאלתות דרב אחאי הוא בהדיא על כרם רבעי שמחללין אותו על דבר מועט, ומעשר שני ונטע רבעי דין אחד להם בכל מקום, "קדש" "קדש" גמרינן להו מהדדי, כדאיתא בפרק שני דקדושין (נד, ב). ואפילו לכתחלה מסתבר דשרי, כמו גבי הקדש במסכת ערכין (כ"ט, א) דשרי בזמן הזה, גבי ההוא גרבי דאחרימינהו לנכסיה! והא דמוקי בפרק "התקבל" (גיטין ס"ה, א) ההיא דכיצד מערימין על מעשר שני, במעשר בזמן הזה דרבנן — היה יכול להקשות: בזמן הזה מאי הערמה צריך לפטור מחומשו? והלא יכול לחלל לשה מנה על שוה פרוטה! אלא מסלק ליה בפירכא אחריתי: ואמה הערביה בזמן הזה מי איכא? וכן מעשים בכל יום, שאנו מחללין כרם רבעי שוה מנה על שוה פרוטה! ויש לומר: דלא דמי מעשר לתרומה, דפעמים שאין לו פרוטה מזומנת לחלל עליה. וגם אין לו כי אם מעט מעשר כנגד שוה פרוטה, ואינו רוצה ליתן פרוטה כנגדו.

אורח ההלכה כגון דהוה חשידי לתרוייהו החשוד על שני דברים חזרו בו משניהם, ואחר כך נחשד על אחד מהם, אף שלא נחשד באחרונה אלא על איסור קל שבשניהם — חוששים שמא חזר לסורו בשניהם, וחשוד על שניהם. כ"י ינאי. וכן פסק הרמב"ם בהלכותיו. (ש"ע י"ד קיט, ו).

דבאתריה דר' יהודה שביעית חמירא להו וכו' החשוד על איסור חמור — חשוד על איסור שעונשו קל ממנו. אלא אם כן האיסור הקל חמור בעיני בני אדם, שנוהרים בו יותר מבחמור. על פי דברי הגמרא כאן (ב"י). ועיין היטב בש"ך. (ש"ע שם סעיף ה).

מסורת הש"ס ג. (דעה זו) תוספתא בכורות פ"ג יב. ד. (שאלה זו) בכורות י"ב, (ושם סומנו מקבילות). ה. גיטין נ"א. ו. עירובין ס"א. בכורות לה. ב. ילק"ש תורה תתקכד.

גרסות וקביל יש בכתי"י: ואכיל. דחשיד אהא חשיד נמי אידיך בכתי"י: דאחשד אהאי איחשד אהאי נמי אכילה. דיירא בר דייירתא בכתי"י: גיורא בר גיורתא. הוי חשוד ברוב כתתי"י: חשוד. ואמר — ר' יוחנן בכתי"י משפט זה חסר. חשוד על המעשר בכתי"י מילים אלה חסרות.

מסורת הש"ס
 א. (שאלה זו) בכורות י"ב, (ושם סומנו מקבילות).
 ב. ירושלמי דמאי פ"ב הי"ב (בשניינים). תוספתא דמאי פ"ב ג.
 ג. תוספתא שם ד.
 ד. ירושלמי דמאי פ"ב הי"ב. תוספתא שם ה.
 ה. תוספתא שם. מנילמא דרשב"י שמות פ"יב מט. תוי"כ ויקרא פי"ט לד. תנומא (בבב) ויקרא ג.
 ו. (באריכות) ובשניינים) תוספתא שם ו-ז. וראה מנחות י"ב. חולין ק"ג. תוי"כ ויקרא ז, לב. ספרי במדבר י"ח, לא. מדרש תנאים דברים י"ח, ה. וראה עוד ב"ק ק"ב, חולין ק"ב.ב.
 ז. חולין פ"ט ש"י.
 ח. ירושלמי דמאי פ"ב הי"ג. תוספתא שם יא.
 ט. תוספתא שם יב (כמסקנת הגמרא כאן).

גרסות

רבי יהודה בשי"ם ועד נוטף: **דבאתרי דר' יהודה חמירא להוא שביעית.**
וחד אמר יש בבת"י: וחד אמר אבל חכמים אומרים חשוד.
אפילו נחשד לדבר אחד הוי חשוד לכל התורה כולה, והרי יש בבת"י ובעין זה בשי"ם: ונחשד לדבר אחד ואפילו חשוד לכל התורה כולה, הרי ובבת"י: אפילו נחשד כל התורה כולה, הרי.
משומד בדפוסים שונה על ידי הגנוזה ל: **מומד.**
נפקא מינה בבת"י: **מאי נפקא מינה.**
מדברי סופרים ברוב כתיב"י: **מדקדוקי סופרים.**
לקבל דברי לוי והן **שבא לקבל דברי כהונה** חוץ בשי"ם וכן יש בבת"י: **לקבל עליו דברי לוי** חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו. **כהן שבא לקבל דברי כהונה.**
העבודה המסורה לבני אהרן יש בבת"י: **העבודה האמורה בבני אהרן.**
הבא בבת"י: חבר הבא.

לשונו

משומד
 אף שמשמעותה של מלה זו ברורה ועניינה: מי שהמיר את דתו היהודית בדת אחרת, מכל מקום הלשון אינה ברורה לגמרי. היו זו חוששים שנפסלו, חסרי המלה היא קיצור מן "משומעמי" שהוא מניין שפעל של "עמד" הארמי, שיש בו משמעות של טבילה להמרת דת, וכל משמעות של נגאי (עביט של מי רגלים). ומסתבר שכן חשבו גם חכמי הגוים, ולפיכך במהדורות מנוונות של הלמוד השמיטי את המלה "משומד" וכתבו במקומה "מומדי", אבל יש סבורים כי עיקר המלה היא מן המשמעות של השרש "שמד" בארמית, משמעות קללה, חרם, ולפיכך "משומד" משמע: מקולל, מוחרם. ויש שסבורים את המילה לפי הארמית מנדאית, במובן הליכה שולל אחר מנהגי מניית.

החיים

חביות
 חבר הוא כינוי למי שהשתייך לקבוצה או לתנועה של החיבורים" בתקופת המשנה ולאחריה.
 חברים אלה היו אותם אנשים שקיבלו על עצמם (בטכס מיוחד) לשמור "ידברי חברות" – להיזהר בהפרשת תרומות ומעשרות ובדיני טומאה וטהרה, ושיסתם בני אדם לא היו מוקדמים בהם. למעשה כל תלמיד חכם דאם להיעשות חבר, אולם היו חברים רבים שלא היו תלמידי חכמים, אבל היו חזירים בהקפדה על המצוות ובדיעות פרטי ההלכות למעשה.

חשוד גם על המעשר, ומאן [ומי הם] חכמים אלה? רבי יהודה, ששביעית במקומו חמורה יותר, והחשוד על החמור – חשוד על הקל. וחד [ואחד מהם] אמר: החשוד על המעשר – חשוד על השביעית, ומאן [ומי הם] חכמים אלו? רבי מאיר, הסבור שחשוד לדבר אחד – חשוד לכל התורה כולה. והיכן נאמר דברי ר' מאיר? דתניא [ששנויה ברייתא]: עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות, כלומר, קיבל על עצמו לנהוג בזוהירות בכל הדברים שהחברים, המקפידים בענייני טומאה וטהרה, ובהפרשת תרומות ומעשרות, נוהרים בהם, וקיבלוהו חכמים להיות נאמן על כך, ואולם לאחר מכן נחשד לדבר אחד, שראו שהוא עובר עליו – נחשד מאז לכל התורה כולה, אלו דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אינו נחשד אלא לאותו דבר בלבד, ולא על דברים אחרים. ועוד שנינו בבב"יתא: הגר שקיבל עליו דברי תורה בומן שנתגייר, אפילו נחשד לאחר מכן לדבר אחד מדברי תורה – הוי [הריהו] חשוד לכל התורה כולה, והרי הוא כישראל משומד (שהמיר דתו, שעובר באופן קבוע על דברי תורה). ומסבירים: מה שאמרנו שהיהו כישראל משומד, הרי נפקא מינה [יוצא מזה] להלכה, דאי קדיש [שאם אותו גר מקדש אשה] מישראל – קידושו קידושין, כלומר, קידושו תופסים, ואשת איש היא. ואין אנו אומרים כי מכיון שהוא חשוד לכל התורה כולה – כאלו לא נתגייר, ואין הקידושין חלים.

א ועוד בעניינים אלו, תנו רבנן [שנו] חכמים]: **הבא לפני חכמים לקבל על עצמו דברי חבירות, חוץ מדבר אחד שאינו רוצה לקבל על עצמו – אין מקבלין אותו,** ואין סומכים עליו גם על שאר דברים. וכן גוי שבא להתגייר על מנת לקבל עליו כל דברי תורה, חוץ מדבר אחד – אין מקבלין אותו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אפילו לא רצה לקבל עליו דקדוק אחד מדברי סופרים, גם אז אין מקבלים אותו. וכן בן לוי שבא ומוכן לקבל דברי לוי, כלומר, לעבוד את עבודת הלויים שבמקדש חוץ מדבר אחד, וכהן שבא ומוכן לקבל דברי כהונה, חוץ מדבר אחד, שלא רצה לקבל על עצמו – אין מקבלין אותו

ב ועוד תנו רבנן [שנו חכמים]: עם הארץ הבא לקבל דברי חבירות, ולהישב כחבר, אם ראינוהו קודם לכן שנוהג זדירות בטהרה ובהפרשת תרומות ומעשרות, בצינעה בתוך ביתו, ולא רק למראית עין – מקבלין אותו כחבר, ואחר כך מלמדין אותו כיצד לנהוג בדיוק. ואם לאו [לא] שלא ראינוהו נוהג כן מתחילה – קודם מלמדין אותו מה יעשה, ואחר כך מקבלין אותו. רבי שמעון בן יוחי אומר: בין כך ובין כך, גם אם לא ראינוהו נוהג כן מתחילה – מקבלין אותו, והוא למד דרכו והולך, כלומר, בתוך שהוא עושה את הדברים, הוא לומד מאחרים כיצד לנהוג.

ג ועוד בענין זה, תנו רבנן [שנו חכמים]: מקבלין עם הארץ תחילה כנאמן לכנפים, כלומר, לטהרת הידיים, לסמוך על כך שהוא נוטל ידיו, ואם נגע בטהרות – אין חוששים אותו. ואחר כך מקבלין אותו כנאמן לטוהרות בכלל. ואם אומר: איני מקבל אלא לכנפים – אלא אם קיבל על עצמו להקפיד בטהרות ולא קיבל לכנפים, שלא קיבל על עצמו ליטול ידיו, שדבר קל הוא – אף לטהרות לא קיבל, ואין סומכים עליו.

ד תנו רבנן [שנו חכמים]: עד כמה מקבלין אותו? כמה זמן יעבור עד שיתקבל כחבר גמור, ונסמוך עליו בענייני טהרה? בית שמאי אומרים: לענין טהרת משקין – שלשים יום, עיינים

דברי חבירות הי"חבירות", משמעה השתייכות למעמד הי"חברים, שבניגוד לעמי הארץ, הקפידו על קיום מצוות, ובפרט – במה שנוגע להפרשת תרומות ומעשרות, וכן ביחס לדיני טומאה וטהרה – שלא ליטמא, ושלא לטמא את הטהרות, ולא רק את הקדשים הטהורים, אלא גם את החולין. לפי הרמב"ם "חברים" הם תלמידי חכמים, שחברתם היא החברה האמיתית, לשם שמים (פיה"מ דמאי פ"ג מ"ב). ויש שפירש כי חבר קרוי כן משום שהפרשים, המקפידים על הטהרה, יכולים להתחבר אליו (תפארת ישראל). ובתוספתא במסכת דמאי נאמר כך: המקבל עליו ארבעה דברים מקבלים אותו להיות חבר – שלא יתן תרומה ומעשרות לעם הארץ, ושלא יעשה (יתעסק בטהרות אצל עם הארץ, ושיהא אוכל חולין בטהרה, וכן שמקבל עליו להיות נאמן לעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח (עפ"י רש"י כאן). ומנוסה התוספתא לפנינו, כמו מן המשניות במסכת דמאי (פ"ב מ"ב-ג), עלה ההבחנה בין "נאמן", שהוא הביטוי הנוגע למי שבאמינותו לו על המעשרות, לבין "חבר" שמקפיד גם על הטהרות, והוא נוהג נקיז והקפדה יתירה גם בדברים נוספים (וראה גם אבות דרבי נתן פרק מא). הברייתות אלו המובאות בגמרא להלן, עוסקות בעיקרן בקבלת החבירות לענייני טהרה. הגר שקיבל עליו וכו' הוי חשוד לכל התורה כולה הלכה זו נאמרה בפשטות גם לדעת חכמים, החולקים על ר' מאיר בענין חבר (ושאר כל אדם), וסבורים שהחשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה. וטעם הדבר, שסתם אדם אינו חשוד על התורה כולה. אבל גר, שהיה חשוד מתחילה על כל התורה כולה, ורגיל לעבור עבירה קודם שנתגייר, הרי משעה שחזר ונחשד על דבר אחד – יש לחשודו על כל מה שהיה חשוד עליו מתחילה (חסדי דוד. אבל ראה חק נתן). ולגוסת התוספתא ועוד, לא נאמרה כלל הלכה זו, שכך שנינו: גר שקבל עליו כל דברי התורה ונחשד על דבר אחד, אפילו על כל התורה כולה – הרי הוא כישראל משומד. וכן נראה גרסת הרמב"ם שלא הביא הלכה זו שלנו.

דאי קדיש קדושו קדושו והוא הדין לשאר דברים, שדיני כישראל גמור, שמצוה להחזיר לו אבידתו (רמב"ם), וכן שהוא כשר למוטל (שפת אמת).
גוי שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו התקש המפורשים: לפי זה, כיצד גייר הלל הזקן גוי על מנת שלמדו תורה שבכתב בלבד? (ראה שבת פ"א. וראה גם מנחות כ"ב), ורש"י (שם) כתב כי הלל היה בטוח בכך שבסופו של דבר יקבל על עצמו אותו גר הכל בשלימות. ויש שהציע כי הלל קיבלו על מנת להתגייר, אבל רק לאחר שקיבל עליו את כל התורה כולה גיירו. (מדרש"א).

וכן לו וכו' וכתן וכו' אין מקבלין אותו תפקיד הלויים לשורר במקדש, להיות שם שוערים ושומרים, ולשרת שם את הכהנים העובדים את עיקר עבודת הקרבנות. ועצם החובה לקיים את מצוות הלוי והכהונה בראי אינה תלויה בקבלה, שהרי לו וכתן הם הנולדים ללוי או לכהן, וממקורות אחרים אף עולה כי כופים אותם לעבוד עבודתם (ראה ספרי במדבר י"ח, כב). אלא שבאן מדובר בלוי או כהן המסרב באופן עקרוני לקבל על עצמו את כל החובות, ולכן דוחים אותו מן העבודה, שאינו ראוי לה. ויש מי שכתב שלא הובאה לשון "שבא לקבל" אלא אנב מה שנאמר תחילה לגבי חבר גר. ומה שנאמר "אין מקבלין אותו" מובנו שכופים אותו לעבוד בלא תנאים (דרב"ז). אבל מהמשך הברייתא. כמו מן המקבילות, נראה כי מדובר כאן על הזכות לקבל מתנות הכהונה ומתנות הלוייה (מעשר ראשון). שלוי וכתן שאינו מוכן לקבל על עצמו את כל מה שקשור להפקידו – אינו נוטל את הלוק.
לכנפים תלמידי שמאי והלל גורו כי סתם ידיים, משום שעסקניות הן – פוסלות את התרומה במגען (ראה שבת י"ב), וצריך ליטול ידיו תחילה. ומשום סרך תרומה (כדי שיתרגלו ליטול ידיים לתרומה. רש"י) תוקן חכמים גם נטילת ידיים לאבילת חולין (בבא חולין ק"ג),

[עין לעמוד הקודם] חשוד על המעשר חשוד על השביעית – וכל שכן חשוד לשביעית חשוד אמעשר. ומאן חכמים רבי מאיר – דלמך לקמן חשוד לדבר אחד חשוד לכל המורה. [עד כאן עייך לעמוד הקודם]. הרי הוא כישראל משומד – ולא אמרינן ליה גוי גמור כאלו לא נגייר. דאי קדיש – אשה לאחר שנשמת קידושו קידושין. דברי חבירות – מפרש בתוספתא במסכת דמאי: שלא יתן תרומה ומעשר לעם הארץ, ושלא יעשה טהרות אלא עם הארץ, ושיאלל חולין בטהרה, ושיעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח. דקדוקי סופרים – מומרל דרנבן. דברי לוייה – לשורר ולשרת ולהיות שוער. מבני אהרן – משמע שיהא נוהג כל דין בני אהרן, לו מהיה שוק הימין למנה. שנוהג בצינעה – קודם שקיבל צנינו היה נוהג עליו דין מצרות שאין לחשוד ולומר לפניו הוא עושה. מקבלין אותו – שנחויקנו כחבר ונכאמנן לכל דבריו. לכנפים – שיעול ידיו קודם אכילה וקודם שיגע דאוכלין דתמויה, ידיים שניות הן. לטהרות – לחומר שאר טהרות ומצוק טהרות כטהרות גמורות, ללכול תרומות כתרומה טהרה. מקבלין אותו – דלינו משייר דגר שלם, שהרי מקבל עליו נטילת ידים, וחוה עיקר אכילת חולין בטהרה. אף לטהרות לא קבל – דכיון דבדין נטילת ידים, שדבר קל הוא לעשות, אינו יכול לעמוד – כל שכן שאלר. עד כמה מקבל אותו – דברי חבירות, שנקבלנו לאלתר ונחויקנו כחבר. למשקין שלשים יום – שאם קיבל עליו דברי מצרות עד שלשים יום – מהמנינו ליה מכלאן ואלין בטהרות משקין, שטומאתן קלה. דעוממת משקין מדרנבן, כפרין קמא דפסחים (טו, ב).

חשוד על המעשר, ומאן חכמים – רבי יהודה. וחד אמר: החשוד על המעשר – חשוד על השביעית, ומאן חכמים – רבי מאיר. דתניא: עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות, ונחשד לדבר אחד – נחשד לכל התורה כולה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אינו נחשד אלא לאותו דבר בלבד. והגר שקיבל עליו דברי תורה, אפילו נחשד לדבר אחד – הוי חשוד לכל התורה כולה, והרי הוא כישראל משומד. נפקא מינה, דאי קדיש – קידושו קידושין.

א תנו רבנן: **הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד – אין מקבלין אותו;** גוי שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד – אין מקבלין אותו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אפילו דקדוק אחד מדברי סופרים. **וכן בן לוי שבא לקבל דברי לוי, וכהן שבא לקבל דברי כהונה, חוץ מדבר אחד – אין מקבלין אותו, שנאמר: "המקריב את דם השלמים" וגו', העבודה המסורה לבני אהרן, כל פהן שאינו מודה בה – אין לו חלק בכהונה.**

ב תנו רבנן: **הבא לקבל דברי חבירות, אם ראינוהו שנוהג בצינעה בתוך ביתו – מקבלין אותו, ואחר כך מלמדין אותו. ואם לאו – מלמדין אותו, ואחר כך מקבלין אותו. רבי שמעון בן יוחי אומר: בין כך ובין כך, ובין כך – מקבלין אותו, והוא למד דרכו והולך.**

ג תנו רבנן: **"מקבלין לכנפים ואחר כך מקבלין לטהרות, ואם אומר: איני מקבל אלא לכנפים" – מקבלין אותו. קיבל לטהרות ולא קיבל לכנפים – אף לטהרות לא קיבל.**

ד תנו רבנן: **עד כמה מקבלין אותו? בית שמאי אומרים: למשקין – שלשים יום,**

ב ועוד תנו רבנן [שנו חכמים]: עם הארץ הבא לקבל דברי חבירות, ולהישב כחבר, אם ראינוהו קודם לכן שנוהג זדירות בטהרה ובהפרשת תרומות ומעשרות, בצינעה בתוך ביתו, ולא רק למראית עין – מקבלין אותו כחבר, ואחר כך מלמדין אותו כיצד לנהוג בדיוק. ואם לאו [לא] שלא ראינוהו נוהג כן מתחילה – קודם מלמדין אותו מה יעשה, ואחר כך מקבלין אותו. רבי שמעון בן יוחי אומר: בין כך ובין כך, גם אם לא ראינוהו נוהג כן מתחילה – מקבלין אותו, והוא למד דרכו והולך, כלומר, בתוך שהוא עושה את הדברים, הוא לומד מאחרים כיצד לנהוג.

ג ועוד בענין זה, תנו רבנן [שנו חכמים]: מקבלין עם הארץ תחילה כנאמן לכנפים, כלומר, לטהרת הידיים, לסמוך על כך שהוא נוטל ידיו, ואם נגע בטהרות – אין חוששים אותו. ואחר כך מקבלין אותו כנאמן לטוהרות בכלל. ואם אומר: איני מקבל אלא לכנפים – אלא אם קיבל על עצמו להקפיד בטהרות ולא קיבל לכנפים, שלא קיבל על עצמו ליטול ידיו, שדבר קל הוא – אף לטהרות לא קיבל, ואין סומכים עליו.

ד תנו רבנן [שנו חכמים]: עד כמה מקבלין אותו? כמה זמן יעבור עד שיתקבל כחבר גמור, ונסמוך עליו בענייני טהרה? בית שמאי אומרים: לענין טהרת משקין – שלשים יום,

ע ועוד בענין זה, תנו רבנן [שנו חכמים]: מקבלין עם הארץ תחילה כנאמן לכנפים, כלומר, לטהרת הידיים, לסמוך על כך שהוא נוטל ידיו, ואם נגע בטהרות – אין חוששים אותו. ואחר כך מקבלין אותו כנאמן לטוהרות בכלל. ואם אומר: איני מקבל אלא לכנפים – אלא אם קיבל על עצמו להקפיד בטהרות ולא קיבל לכנפים, שלא קיבל על עצמו ליטול ידיו, שדבר קל הוא – אף לטהרות לא קיבל, ואין סומכים עליו.

ה תנו רבנן [שנו חכמים]: עד כמה מקבלין אותו? כמה זמן יעבור עד שיתקבל כחבר גמור, ונסמוך עליו בענייני טהרה? בית שמאי אומרים: לענין טהרת משקין – שלשים יום, עיינים

דברי חבירות הי"חבירות", משמעה השתייכות למעמד הי"חברים, שבניגוד לעמי הארץ, הקפידו על קיום מצוות, ובפרט – במה שנוגע להפרשת תרומות ומעשרות, וכן ביחס לדיני טומאה וטהרה – שלא ליטמא, ושלא לטמא את הטהרות, ולא רק את הקדשים הטהורים, אלא גם את החולין. לפי הרמב"ם "חברים" הם תלמידי חכמים, שחברתם היא החברה האמיתית, לשם שמים (פיה"מ דמאי פ"ג מ"ב). ויש שפירש כי חבר קרוי כן משום שהפרשים, המקפידים על הטהרה, יכולים להתחבר אליו (תפארת ישראל). ובתוספתא במסכת דמאי נאמר כך: המקבל עליו ארבעה דברים מקבלים אותו להיות חבר – שלא יתן תרומה ומעשרות לעם הארץ, ושלא יעשה (יתעסק בטהרות אצל עם הארץ, ושיהא אוכל חולין בטהרה, וכן שמקבל עליו להיות נאמן לעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת שהוא לוקח (עפ"י רש"י כאן). ומנוסה התוספתא לפנינו, כמו מן המשניות במסכת דמאי (פ"ב מ"ב-ג), עלה ההבחנה בין "נאמן", שהוא הביטוי הנוגע למי שבאמינותו לו על המעשרות, לבין "חבר" שמקפיד גם על הטהרות, והוא נוהג נקיז והקפדה יתירה גם בדברים נוספים (וראה גם אבות דרבי נתן פרק מא). הברייתות אלו המובאות בגמרא להלן, עוסקות בעיקרן בקבלת החבירות לענייני טהרה. הגר שקיבל עליו וכו' הוי חשוד לכל התורה כולה הלכה זו נאמרה בפשטות גם לדעת חכמים, החולקים על ר' מאיר בענין חבר (ושאר כל אדם), וסבורים שהחשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה. וטעם הדבר, שסתם אדם אינו חשוד על התורה כולה. אבל גר, שהיה חשוד מתחילה על כל התורה כולה, ורגיל לעבור עבירה קודם שנתגייר, הרי משעה שחזר ונחשד על דבר אחד – יש לחשודו על כל מה שהיה חשוד עליו מתחילה (חסדי דוד. אבל ראה חק נתן). ולגוסת התוספתא ועוד, לא נאמרה כלל הלכה זו, שכך שנינו: גר שקבל עליו כל דברי התורה ונחשד על דבר אחד, אפילו על כל התורה כולה – הרי הוא כישראל משומד. וכן נראה גרסת הרמב"ם שלא הביא הלכה זו שלנו.

דאי קדיש קדושו קדושו והוא הדין לשאר דברים, שדיני כישראל גמור, שמצוה להחזיר לו אבידתו (רמב"ם), וכן שהוא כשר למוטל (שפת אמת).
גוי שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו התקש המפורשים: לפי זה, כיצד גייר הלל הזקן גוי על מנת שלמדו תורה שבכתב בלבד? (ראה שבת פ"א. וראה גם מנחות כ"ב), ורש"י (שם) כתב כי הלל היה בטוח בכך שבסופו של דבר יקבל על עצמו אותו גר הכל בשלימות. ויש שהציע כי הלל קיבלו על מנת להתגייר, אבל רק לאחר שקיבל עליו את כל התורה כולה גיירו. (מדרש"א).

וכן לו וכו' וכתן וכו' אין מקבלין אותו תפקיד הלויים לשורר במקדש, להיות שם שוערים ושומרים, ולשרת שם את הכהנים העובדים את עיקר עבודת הקרבנות. ועצם החובה לקיים את מצוות הלוי והכהונה בראי אינה תלויה בקבלה, שהרי לו וכתן הם הנולדים ללוי או לכהן, וממקורות אחרים אף עולה כי כופים אותם לעבוד עבודתם (ראה ספרי במדבר י"ח, כב). אלא שבאן מדובר בלוי או כהן המסרב באופן עקרוני לקבל על עצמו את כל החובות, ולכן דוחים אותו מן העבודה, שאינו ראוי לה. ויש מי שכתב שלא הובאה לשון "שבא לקבל" אלא אנב מה שנאמר תחילה לגבי חבר גר. ומה שנאמר "אין מקבלין אותו" מובנו שכופים אותו לעבוד בלא תנאים (דרב"ז). אבל מהמשך הברייתא. כמו מן המקבילות, נראה כי מדובר כאן על הזכות לקבל מתנות הכהונה ומתנות הלוייה (מעשר ראשון). שלוי וכתן שאינו מוכן לקבל על עצמו את כל מה שקשור להפקידו – אינו נוטל את הלוק.
לכנפים תלמידי שמאי והלל גורו כי סתם ידיים, משום שעסקניות הן – פוסלות את התרומה במגען (ראה שבת י"ב), וצריך ליטול ידיו תחילה. ומשום סרך תרומה (כדי שיתרגלו ליטול ידיים לתרומה. רש"י) תוקן חכמים גם נטילת ידיים לאבילת חולין (בבא חולין ק"ג),

www.hashefa.co.il

